

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

СИНДИКАТИ И ДЕСЕН ПОПУЛИЗЪМ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

БЪЛГАРИЯ

Любослав Костов
Септември 2023

През последните години все повече икономисти, социолози и политолози започнаха да обръщат внимание на популистката реторика като средство за печелене на доверието на избирателите.

Настоящият анализ цели да анализира развитието на популизма в България през последните 30 години посредством предварително събрана статистическа информация за тази цел.

Въз основа на документни проучвания и интервюта със синдикални лидери е направено сравнение между десния популизъм и синдикалната политика в избрани сектори.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

СИНДИКАТИ
И ДЕСЕН
ПОПУЛИЗЪМ В
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

БЪЛГАРИЯ

Съдържание

1.	ВЪВЕДЕНИЕ	2
2.	ПОПУЛИЗМЪТ В ЕС	3
3.	ДВИГАТЕЛИ НА ПОПУЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ	5
4.	МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ОСОБЕНОСТИ	6
5.	СРАВНИТЕЛНА ПЕРСПЕКТИВА: СИНДИКАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ И ДЕСНИЯ ПОПУЛИЗЪМ	8
6.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	10

СИНДИКАТИ И ДЕСЕН ПОПУЛИЗЪМ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ: БЪЛГАРИЯ

Любослав Костов¹

1

ВЪВЕДЕНИЕ

Обикновено икономическите шокове влияят върху политическата подкрепа за популизма по целия свят. Тази подкрепа обикновено се изразява в по-високи изборни резултати. През последните години все повече икономисти, социолози и политолози започнаха да обръщат внимание на популистката реторика като средство за печелене на доверието на избирателите. Настоящият анализ цели да анализира развитието на популизма в България през последните 30 години посредством предварително събрана статистическа ин-

формация за тази цел. Въз основа на документни проучвания и интервюта със синдикални лидери е направено сравнение между десния популизъм и синдикалната политика в избрани сектори. Направен е опит да се обяснят по рационален начин причините за развитието на популизма посредством обобщение на теоретичните и емпиричните изследвания от последните години, а след това е направен опит да се определи неговото развитие и особености в България, стъпвайки върху актуална статистическа информация.

---

¹ Д-р Любослав Костов е директор на Института за социални и синдикални изследвания и обучение, главен икономист на КНСБ.

2

ПОПУЛИЗМЪТ В ЕС

През последните десетилетия определени тенденции в глобален план, като либерализацията на търговията и на пазара на труда, са сред основните двигатели на популизма, особено на т.нар. „десен популизъм“. Това се потвърждава и от редица емпирични изследвания, като например едно от най-скорошните изследвания е на Родрик (2017). На следващо място, кризите също оказват влияние на вероятността от повишаване на подкрепата за популизма (Moffit, 2015; Stankov, 2019). Дорнбуш и Едуардс (1991) пък отбелязват, че дълбочината на рецесиите и последващото нарастване на неравенството на доходите е в сърцевината на повишаването на популистките нагласи. Кауфман и Столингс (1991) твърдят, че устойчивото доходно неравенство, заедно с недостатъчен растеж или дори икономическа депресия, стоят в основата на социалното недоволство, което довежда до избирането на популисти на власт. За да достигнат до тези изводи, гореспоменатите изследователи правят преглед на множество отделни епизоди от политическата и икономическа история на популизма.

Според годишния доклад за неравенствата на ОКСФАМ (2020), математически, за да попаднете днес сред топ 5 на най-богатите хора на света, трябва да сте пестили по 50 000 долара на ден през последните 5000 години (от изграждането на пирамидите в Египет до днес), а най-богатият 1% от населението на планетата притежава над два пъти повече богатство спрямо 6,9 милиарда души (85% от световното население). В сравнителен план, през 2000 г. всички милиардери по света са притежавали не повече от 900 млрд. долара. Комбинираното богатство на милиардерите по света през 2020 г. вече е било 8 трлн. долара, а през 2021 г. достига \$13,1 трлн. Това е ръст от 64% само за една година. Същата е тенденцията и в съотношение към световния брутен вътрешен продукт. Например през 2000 г. комбинираното богатство на всички милиардери е представлявало 2,65% от световния БВП, през 2007 г. е 6%, през 2020 г. е вече 9,5%, а през 2021 г. вече е 14% от световния БВП. Подобен тип процеси за концентрация на все повече капитали в ръцете на все

по-малко хора води до масово разпространение на популизма по цял свят не просто като крайно лява или крайно дясна реторика, но и като вид обществено поведение.

В крайна сметка, съвременното влияние на популизма в Европа и България вероятно няма прецедент, поне не и след Втората световна война. Дълбочината на Голямата рецесия създаде големи маси от работници, които губят работата си или усещат значително намаляване на собствените си доходи и потребление в посткризисния период. От друга страна, правителствата трябваше да се борят с тези тенденции в частния доход и потреблението чрез компенсация с по-високи публични разходи. За разлика от предишни рецесии обаче в настоящия момент фискалната позиция на държавите в Европа и България е по-неблагоприятна. За разлика от предишни рецесии, правителствата са изправени пред необходимостта да намаляват разходите си точно тогава, когато избирателите се нуждаят от тях най-много заради високите нива на държавен дълг. В резултат на това избирателите се чувстват изоставени от доминиращите досега партии и търсят подкрепа за проблемите си другаде. Ситуацията в България е сходна, не толкова по отношение на дълга, но по отношение на намаляващата преразпределителна роля на държавния бюджет като дял от БВП на страната.

Гардиън (2019) направи анализ на популизма заедно с над 30 водещи политолози в Европа. Проучването установи, че популистките партии са увеличили няколко пъти подкрепата си от избирателите в ЕС през последните две десетилетия, поставяйки пред нови реалности установения политически ред на целия континент. Например преди 20 години популистките партии бяха една маргинална част от политиката, което се оценява на около 7% от гласовете в ЕС или 12,5 млн. европейци към 1998 г. През 2018 г. вече тази подкрепа е оценена на 170,2 млн. европейци, което е ръст от приблизително 13 пъти (Guardian, 2019). Последните избори в Италия потвърдиха тази тенденция за пореден път.

Според доклад на Freedom House (2020) популистката реторика се увеличава в Централна и Източна Европа. За трета поредна година т.нар. „консолидирани авторитарни режими“ превъзхождат „консолидираните демокрации“. Списъкът на консолидираните авторитарни режими включва Азербайджан, Беларус, Казахстан, Русия, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан. Проблемът не се проявява само в бившия Съветски съюз. Няколко държави членки на ЕС също отчетоха спад в оценките си за нивото на демокрация (напр. Полша и Унгария).

Разбира се, в политологията популизъмът е дефиниран като „особен стил на политическа комуни-

кация“, който се опитва да достигне максимално близо до обикновения човек, но в същото време опонира на системните партии, като изключва определени сегменти от населението от представата за идеално общество. От друга страна, икономическият подход към популизма е по-технократски. Икономистите дефинират популизма като конкретно множество от политически приоритети, които акцентират върху растежа и преразпределението на дохода, без да вземат предвид рисковете от инфлация и дефицитното финансиране. Неминуемо следствие от популизма обаче, където и да се е проявил той, е намаляване на благосъстоянието на избирателите, които първоначално са го подкрепяли.

3

ДВИГАТЕЛИ НА ПОПУЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ

В България са налице редица деструктивни процеси на социална поляризация сред населението през последното десетилетие въпреки благоприятната икономическа конюнктура. Тези процеси се изостриха силно в посткризисния период (след второто тримесечие на 2009 г.) и още веднъж бяха катализирани в условията на COVID-19. Като основна причина за тези дисбаланси може да се посочи липсата на активна роля на държавата в икономиката и неефективната данъчна система, която допълнително генерира неравенства, вместо да ги ограничава.

В крайна сметка, **неравенствата в България се превърнаха не само в тема на изминалите няколко години, но, за съжаление, и в тема на десетилетието.** Статистически погледнато, налице е реална опасност следващите две поколения българи да живеят в условията на много нисък или дори нулев икономически растеж. Социалните последици от несправедливото разпределение на допълнително генерираната добавена стойност не могат да бъдат преодоляни вече много години.

Важно е да се посочи, че както и при другите европейски икономики ускореният период на нарастване на неравенствата бележи своето начало в периода след световната финансова и икономическа криза от 2007-2009 г. През този период бе въведена и пропорционална система на данъчно облагане в България, която много хора считат, че способства за развитието на тези деструктивни процеси в обществото. Донякъде проблемите могат да се открият в погрешната държавна икономическа политика на консерватизъм и отказ от експанзивно фискално поведение.

Поради страх от инфлация или поради други причини настоящата икономическа политика не води до намаляването на неравенствата в България. Кругман (2009) и Стилглиц (2012) доказват, че намаляването на неравенствата съдейства ефективно за нарастването на икономическия растеж. Това се потвърждава и от МВФ в последните им няколко доклада (staff discussion notes). До подобни изводи стига и Пикети (2014), като ценното при него е, че въпреки философските си предубеждения той навяляга на емпиричните данни и това прави анализа му практически неоспорим от съвремието.

Разбира се, България е особен случай, защото идеологическата борба между комунизма и капитализма в миналото по-скоро е стерилизираща, отколкото стимулираща позитивното научно изследване и като цяло икономическата наука относно въпросите за неравенствата и популизма. Подобен страх и осакатяване се забелязва и в политическата реторика, което води до все по-ниска степен на консултация между предложенията за законопроекти от законодателната власт и тяхната емпирична оценка от научните и експертните среди. Тази идеологическа предубеденост води след себе си по-скоро до развитие на десния популизъм в много по-голяма степен, отколкото на левия.

Развитието на десния популизъм съвпада също с процеси като: 1) промяната на данъчната система в България и въвеждането на „плосък данък“; 2) световната финансова и икономическа криза; и 3) нарастване на неравенствата в доходите. До голяма степен тенденцията в България може да се определи и като типична за всички страни от ЕС през последните 10 години, както стана вече ясно в началото.

4

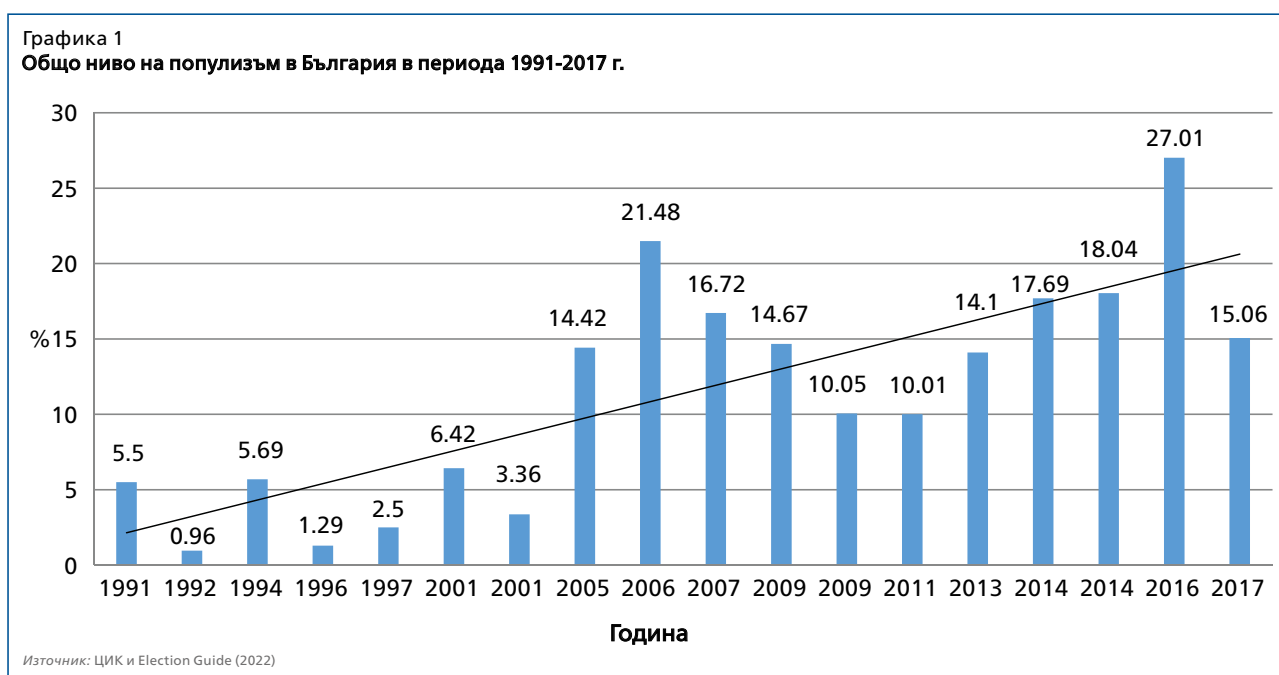
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ОСОБЕНОСТИ

За да се представи общото ниво на популизъм в България, то трябва да бъде оценено през резултатите на отделните политически партии, коалиции и независими кандидати на отделните избори (президентски, парламентарни и европейски). За целта е генерирана специална извадка, която включва резултатите на всички кандидати за парламентарни, президентски и европейски избори в периода след 1991 г. до днес. Информацията е официална и достъпна публично на съответните интернет страници (ЦИК, Election Guide и др.). При разграничаването на това кои представители спадат към популистката реторика и кои не, авторът се е ръководел от стандартните дефиниции в политическата реторика за дясно, ляво, център, ляв популизъм, десен популизъм и т.н. Всеки кандидат, получил повече от 0,1% изборен резултат, е включен в статистическата извадка и е класифициран съответно като (ляв, ляв популист, десен, десен популист и център) според три основни критерия, а именно: 1) Официалните програмни документи и идеология, които са публично налични; 2) Като каква се определя самата партия/

коалиция/кандидат; и 3) Като каква би я определила литературата спрямо позициите, които заема по определени въпроси.

На Графика №1 може да се види как общото ниво на популизма в България нараства през годините като дял от всички гласували на определен вид избори. Макар с леки периоди на спадове и подеми около краткосрочните трендове, дългосрочният тренд е изцяло положителна крива, която устойчиво расте, като на парламентарните избори през 2017 г. 15% от всички гласове са били в полза на кандидати с откровена популистка реторика, която няма как практически да бъде реализирана.

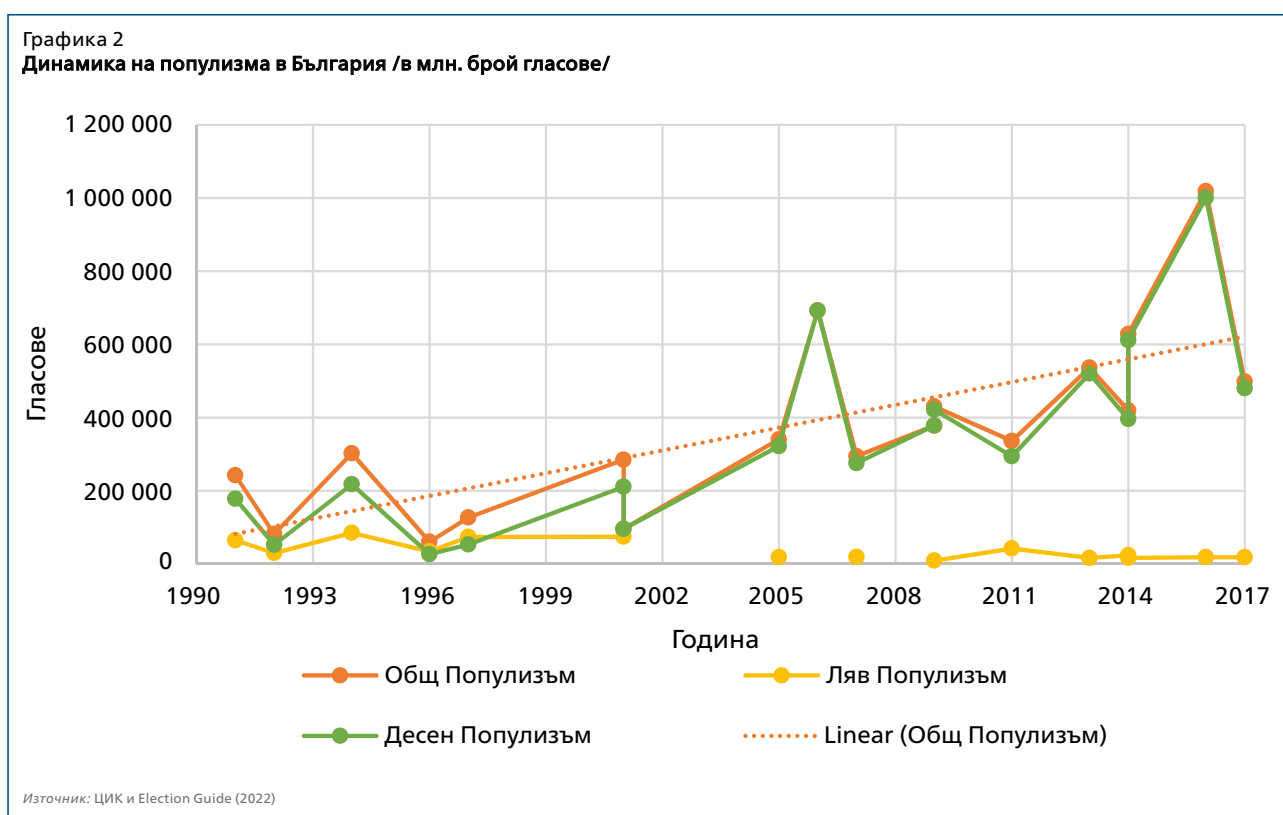
Изборите от последните 18 месеца в периода 2021-2022 г. също потвърждават тази тенденция. Така например на последните парламентарни избори от октомври 2022 г. делът на хората, които са гласували за политически партии, чиято реторика изцяло отговаря на дефиницията за десен популизъм, е между ок. 35%.

На Графика №2 може да се види в повече детайли тенденцията в развитието на популистката реторика в България през последните 30 години. Видно от данните, броят на гласовете, които се отреждат за партии с реторика „ляв популизъм“, е минимален и не минава прага от 80 000 гласа нито веднъж. От друга страна, подкрепата за десния популизъм почти съвпада като резултат с общата подкрепа за популизма през годините. Това потвърждава и изказаната по-горе теза, че в България общото ниво на политически популизъм съвпада в голяма степен (над 90%) с нивото на десен политически популизъм. Това именно се вижда от Графика №2, където двете криви вървят една до друга през целия период. На проведени-

те парламентарни избори през тази година (октомври, 2022) отново приблизително 1 000 000 гласа получиха партиите, които открито изповядват десен популизъм като реторика, като по този начин отчетоха резултати, близки до тези от периода 2016-2017 г. Като цяло, линията на развитие е нарастваща през годините. Макар да има значителни отклонения на момента, които основно могат да се обяснят с факта, че през съответните години е имало президентски избори, а те са мажоритарно ориентирани, то тенденцията е ясна. През 2022 г. за първи път резултат от парламентарен вот генерира близо 1 млн. гласа за партии с ясно изразени десни популистки изказвания и програми за управление.

5

СРАВНИТЕЛНА ПЕРСПЕКТИВА: СИНДИКАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ И ДЕСНИЯ ПОПУЛИЗЪМ

На национално ниво съществуват две представителни синдикални конфедерации: Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) и Конфедерацията на труда „Подкрепа“. Представителността на двете конфедерации е утвърдена с „Решение на Министерския съвет“ от 19 януари 2021 г. след преброяването на синдикалните организации и членове през 2020 г. Общата членска маса на двете организации надвишава 430 000 души. КНСБ представлява повече от 280 000 членове, а КТ „Подкрепа“ – съответно над 150 000 членове. Към двете синдикални конфедерации са присъединени редица браншови/отраслови федерации, професионални съюзи и обединения, както и различни асоциирани членове.

Обхватът на колективните договори е редовно изчисляван от Националния статистически институт (НСИ) и от КНСБ². В отчета си от 2018 г. НСИ твърди, че около 28% от заетите лица са обхванати от колективно споразумение. Представителните данни за 2022 г. ще се забавят във времето поради спецификата на прилаганите европейски регламенти и предвидените интервали за изчисления. Според експертна оценка на КНСБ обхватът на колективното договаряне (при отчитане на колективни трудови договори на ниво „сектори“, „предприятия“ и „общини“) е малко под 30% през 2021 г.

Съгласно данните от преброяването на синдикалните организации и членове през 2020 г. синдикатите присъстват в огромното мнозинство от икономически сектори в България. Съответно, в редица сектори КНСБ е по-добре представена от КТ „Подкрепа“. По отношение на синдикалната плътност на най-високото, секторно ниво двете

конфедерации са доста идентични. Следователно, икономическите дейности, в които КНСБ и КТ „Подкрепа“ са постигнали най-голямо представителство или най-висок процент на синдикализиранни заети лица сред всички работещи по договори, включват: минно дело; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива; водоснабдяване, канализация и управление на отпадъците; въздушен транспорт; пощенски и куриерски услуги; образование. Тези икономически дейности, наред със „складиране и допълнителни дейности в транспорта“ и „социална работа без настаняване“, се характеризират с повече от 30% синдикална плътност. В добивната промишленост и образователния сектор синдикалната плътност се изчислява на повече от 60%.

Съгласно данните от преброяването през 2020 г. и публично достъпните данни за обхвата на секторните синдикални структури, двете национално представителни конфедерации все още не успяват да покрият около 1/6 от икономическите дейности в страната. Някои от икономическите дейности, в които синдикатите не успяват да наберат членове, включват: производство на тютюневи изделия; ИКТ; рекламни дейности и проучвания на пазара; други професионални дейности (проектиране, фотография, преводи); ремонт на компютърно оборудване, лични вещи и стоки за бита; дейности на домакинства като работодатели на домашен персонал; дейности на извънтериториални организации и услуги.

За някои от гореспоменатите дейности отсъствието на синдикати може да се обясни с липсата на традиции в привличането на членове и с естеството на извършваната работа (там, където се сключват граждански договори или трудовите взаимоотношения са на база предлагане на услуги от работещи на свободна практика и предоставяне на услуги от самонаети лица). Други икономически дейности (като производството на тютюневи изделия) преди са били синдикализирани, но постепенно през годините са загубили членовете си вследствие на неуспешното управление на новите собственици и корпоративните фалити.

² Обхватът може също да бъде изчислен, като се използва базата данни на Националния институт за помирение и арбитраж (НИСА). За наетите лица, обхванати от КТД, се публикуват годишни данни, които могат да бъдат сравнени с данните на НСИ за трудова заетост. Разликите между числата, огласени от НСИ и КНСБ, и изчислението на НИСА произтичат от прилаганата методологическа рамка. НИСА не отчитат лицата, обхванати от КТД на секторно и общинско ниво, точно обратното - НИСА наблюдават обхвата само на ниво „предприятия“.

Ако се позовем на данните на НСИ за нивата на заплащане в несиндикализираните сектори, то с изключение на сектора на ИКТ и секторите за реклама и за професионални дейности, заплащането значително изостава от националната средна заплата. Ако изключим всички други ползи и права, гарантирани от колективните трудови договори (КТД), и се съсредоточим само върху заплащането, то тогава трябва да се подчертае, че според изчисленията заетите лица, обхванати от КТД, получават средно брутно почасово възнаграждение от 6,42 лева (3 евро), което е с 8,3% повече от почасовото възнаграждение на лица, които не са обхванати от КТД. Синдикалните организации се борят за по-високо ниво на минималната заплата, както на национално, така и на секторно ниво. Съгласно базата данни на NISA 33,5% от действащите КТД осигуряват за предприятията минимална заплата, която е над националната минимална заплата за 2021 г. Изчисленията на NISA показват също, че средната колективно договорена минимална заплата за предприятията е с 1,63 пъти по-висока от националната минимална заплата.

Приоритетите на синдикатите се разпростират над редица области, включително тази на равните възможности и борбата против дискриминацията на работното място. Както се отбелязва от Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC) в нейния призив от 2019 г. към членовете на ЕП за солидарност и права за всички работещи, синдикалното движение в Европа се противопоставя на всички форми на дискриминация, расизъм и ксенофобия. Българските синдикати не се отличават в своята позиция от обявената от ETUC в това изявление. На национално ниво профсъюзите обикновено подкрепят инициативи, които се противопоставят на десния популизъм. Например Конфедерацията на независимите синдикати в България участва в мрежата UnionMigrantNet, която предоставя услуги на мигранти в България. Дейностите на мрежата се популяризират от ETUC и насърчават транснционалното сътрудничество и координираните действия.

Секторните синдикати се противопоставят на всички форми на дискриминация и приемат мерки за насърчаване на равните възможности за всички работещи. Въз основа на директни интервюта, проведени със синдикални лидери на

КНСБ и КТ „Подкрепа“³, може да се заключи, че синдикатите са изградили мрежа за безопасност в рамките на колективните трудови договори на секторно ниво и по този начин не позволяват на идеологията на десния популизъм да се разпространява в синдикализираните предприятия в страната. Текстовете, приети в рамките на секторните КТД, утвърждават, че:

- Работодателите съблюдают националния Закон за защита от дискриминация, не позволявайки по този начин дискриминация в трудовите взаимоотношения, и не третират заетите лица по различен начин поради техните: национална и етническа принадлежност, произход, пол, сексуална ориентация, раса, цвят на кожата, възраст, политически или религиозни убеждения, членство в синдикални или други обществени организации или движения, семейно или финансово положение, наличие на умствени или физически увреждания и др. (чл. 81 от браншовия КТД за сектора на водоснабдяване, канализация и управление на отпадъците);
- Работодателите предприемат набор от мерки за забрана на дискриминационни действия. Предприятията се противопоставят ефективно на дискриминацията на базата на пол, етническа принадлежност, националност, граждански статут, религиозни убеждения, ниво на образование, политическа ориентация, обществено положение, увреждания, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, притежавано имущество (чл. 34 от браншовия КТД на пивоварната индустрия);
- Социалните партньори в металургията приемат да работят заедно за предотвратяване на различни форми на пряка и непряка дискриминация с оглед на предоставените трудови права (чл. 41, пар. 3 от КТД на бранша на металургията).

Въпреки че не всички КТД на секторно ниво съдържат членове, отнасящи се до проблема с дискриминацията, трябва да се отбележи, че синдикатите съблюдают стриктно българския Закон за защита от дискриминация и сигнализират властите при наличието на нарушения.

³ Интервютата са проведени през септември 2022 г., като са интервюирани синдикални лидери на секторно ниво. Представени са следните сектори: водоснабдяване и управление на отпадъците, пивоварна индустрия, производство на основни метали.

6

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследване на IGM Forum, Chicago (2019) анализира процесите, които оказват влияние върху недоверието към представителната демокрация и като цяло може да доведат до допълнителни социални и икономически проблеми в дългосрочен период. Изследването консолидира възгледите на водещи европейски икономисти по жизненоважни въпроси на обществената политика. Това става, като ги анкетира по важни политически въпроси. На въпроса „Осигуряването на повече преразпределителни разходи и политики ще ограничи ли възхода на популизма в Европа?“, 39% са отговорили с „Да“, а други 8% са отговорили с „Категорично да“. Други 33% са посочили „По-скоро да“. Това означава, че общо 80% от водещите топ икономисти в Европа са на мнение, че държавата трябва да засили своята роля в икономиката през елементите на държавния бюджет.

Тази препоръка е точно обратното на това, което прави България през последните няколко години. В този смисъл, резултатите за възхода на популизма в тази държава не са изненадващи. Много са факторите, които способстват за неговото развитие, но на този етап предложените решения все още са твърде малко.

От представената теоретична литература и емпирична информация може да се заключи, че е спешно да се открие широк обществен и експертен дебат по проблемите на неравенствата и последствията от тяхното развитие, а именно: **развитието на дясна популистка политическа реторика**. В допълнение, необходимо е да се осъществят нужните реформи чрез инструментите на фискалната политика (данъци и държавни разходи) с цел редуциране на неравенствата в рамките на социално приемливи граници, особено в България. Ако това не бъде направено, страната рискува да попадне в ситуация, в която политическият популизъм ще диктува икономическата политика. Бъдещите изследвания, включително иконометрични проучвания, могат да се фокусират в тази посока: да разкрият връзката между неравенствата и други макроикономически индикатори.

В заключение, на базата на направения емпиричен сравнителен анализ, както и стъпвайки върху предварително осъществени интервюта с представители на работниците и служителите, могат да бъдат дефинирани следните **предложения за действия на синдикатите за ограничаване на десния популизъм в България**:

1. Предприемане на действия за промяна на данъчната система в България в посока въвеждане на необлагаем минимум и промяна на съотношението на преките и косвените данъци като принос в държавния бюджет.
2. Провеждане на кампании за отпадане на тавана на максималния осигурителен доход, тъй като в момента той придава изцяло регресивен характер на данъчно-осигурителната тежест, която се понася от обществото, което се използва много често за фундамент за развитие на десен популизъм.
3. Посредством диалог на двустранно и тристранно ниво да се настоява за ръст на преразпределителната роля на държавния бюджет като дял от БВП, който да позволи достигане на средноевропейските стойности. За целта, ограничението в Закона за публичните финанси за 40% преразпределение като горен таван трябва да отпадне, тъй като в нито една друга страна членка на ЕС не са налице подобни ограничения.
4. Борба за провеждането на активна политика по доходите, която да отчита пазарните ръстове на средната заплата и необходимостта от реална конвергенция по основните социални индикатори на България спрямо средните стойности за ЕС-27.
5. Възможно най-бързо транспониране на Директивата за адекватни минимални работни заплати в ЕС и въвеждане на праг на съотношение между минималната и средната заплата в размер на 50%. На следващо място, да се

въведе допълнителен тест за адекватност на минималната заплата, който трябва да отчита необходимите средства за издръжка на живота, като крайната цел трябва да бъде да няма „работещи бедни“, а МРЗ да не се определя административно, а посредством механизъм, който да се договаря ежегодно между социалните партньори.

6. По-широка информационна и медийна кампания за това кои са основните белези на десния популизъм и как може той лесно да бъде разпознат. Създаването на политическа култура у българския избирател, която да му позволява сравнително бързо да прецени кое обещание е изпълнимо и кое не, е ключов момент за ограничението на десния популизъм.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Moffit, B. (2015). How to Perform Crisis: A model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism.
2. Rodrik, D. (2017). Populism and The Economics of Globalization. John. F. Kennedy School of Government, Harvard University Press, Cambridge, MA 02138.
3. Stiglitz, J. (2012). Inequality and Economic Growth. Columbia University Press.
4. Krugman, P. (2009). How did Economists Get is So Wrong? New York Times.
5. Stankov, P. (2020). Political Economy of Populism: An Introduction, 1st Edition (Routledge Frontiers of Political Economy: <https://www.amazon.com/Political-Economy-Populism-Introduction-Routledge/dp/0367368021>).
6. Stankov, P. (2019). Political Economy of Populism: An Empirical Investigation. Comparative Economic Studies.
7. World Inequalities Database (2020): <https://wid.world/>
8. World Income Inequalities Database. United Nations University (2020): <https://www.wider.unu.edu/project/wiid-%E2%80%93-world-income-inequality-database#:~:text=The%20UNU%20WIDER%20World%20Income,set%20of%20income%20inequality>.
9. US Economic Expert Panel (2020) <https://www.igmchicago.org/igm-economic-experts-panel/>
10. ILO. (2020). World Employment Social Outlook – Trends 2020: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_734455.pdf
11. Guardian (2019). We the people: The battle to define populism: <https://www.theguardian.com/news/2019/jan/10/we-the-people-the-battle-to-define-populism>
12. Freedom House. Report (2019). https://freedomhouse.org/sites/default/files/Feb2019_FH_FITW_2019_Report_ForWeb-compressed.pdf
13. ETUC (2019). Statement “Trade unions call for MEPs to promote solidarity and the rights of all workers”. https://www.etuc.org/sites/default/files/document/file/2019-04/ETUC%20statement%20Trade%20unions%20call%20for%20MEPs%20to%20promote%20solidarity%20and%20the%20rights%20of%20all%20workers_0.pdf
14. National Institute for Conciliation and Arbitration (no date). Database on CLA on industry/ branch level in force. <https://www.nipa.bg/%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8/cia-industrybranch/cia-in-force/>
15. National Statistical Institute (2022). Database on average annual wages and salaries of the employees under labour contract. <https://nsi.bg/en/content/3958/total-economic-activity-groupings-kind-ownership-gender>

ЗА АВТОРА

Гл. ас. д-р **Любослав Костов** е икономист, директор на Института за социални и синдикални изследвания и главен икономист на Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ). Той е бакалавър и магистър по макроикономика, доктор по „Политическа икономия“ и преподавател в Университета за национално и световно стопанство, катедра „Икономикс“. Член е на комисията по бюджетна политика към Националния съвет за тристранно сътрудничество, на Съюза на икономистите в България и на Икономическия и социален съвет. Основните му интереси са свързани с пазара на труда, неравенствата, фискалната политика и колективното договаряне.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Чрез настоящия анализ е направен опит да се обяснят по рационален начин причините за развитието на популизма посредством обобщение на теоретичните и емпиричните изследвания от последните

години, а след това да се определи неговото развитие и особености в България, стъпвайки върху актуална статистическа информация.

bulgaria.fes.de

СИНДИКАТИ И ДЕСЕН ПОПУЛИЗЪМ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ БЪЛГАРИЯ

През последните години все повече икономисти, социолози и политолози започнаха да обръщат внимание на популистката реторика като средство за печелене на доверието на избирателите.

Настоящият анализ цели да анализира развитието на популизма в България през последните 30 години посредством предварително събрана статистическа информация за тази цел.

Въз основа на документни проучвания и интервюта със синдикални лидери е направено сравнение между десния популизъм и синдикалната политика в избрани сектори.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de